

Név:

Aláírás:

1. (3+4+3 pont)

a)

$$y' = f(x, y) = -y + 2yx;$$

Mennyi y'' ? Írd fel y másodrendű Talor polinomját az $x = 0$ pont körül, ha $y(0) = 3$!

$$y'' = \left(\frac{\partial}{\partial x} + (-y + 2yx) \cdot \frac{\partial}{\partial y} \right) (-y + 2yx) =$$

$$= (2y) + (-y + 2yx) \cdot (-1 + 2x)$$

$$y(0) = 3$$

$$y'(0) = -3 + 2 \cdot 3 \cdot 0 = -3$$

$$y''(0) = 2 \cdot 3 + (-3 + 2 \cdot 3 \cdot 0) \cdot (-1 + 2 \cdot 0) = 9$$

$$y(x) \approx 3 - 3x + \frac{9}{2}x^2$$

b) Alkalmazd az Euler, illetve a Heun módszert a következő DE-re $\Delta x = 0.1$ lépésközzel az $y(2) = 3$ kezdeti feltétel mellett!

$$y' = -y + 2yx;$$

Mit jósol a két módszer $y(2.1)$ -re?

Euler:

$$y(2.1) \approx 3 + (-3 + 2 \cdot 3 \cdot 2) \cdot 0.1 = 3.9$$

Heun:

$$y(2.1) \approx 3 + \frac{1}{2} \left[(-3 + 2 \cdot 3 \cdot 2) + (-3.9 + 2 \cdot 3.9 \cdot 2.1) \right] \cdot 0.1$$

c) Legyen $f(x) = 1/x^2$, $x_0 = 3$. Írd fel f -nek a lineáris $f(x_0 + \Delta x) \approx T_1(x_0 + \Delta x)$ közelítést, ha $\Delta x = 0.1$!Mennyi $\max_{z \in [x_0, x_0 + \Delta x]} |f''(z)|$? Adj nemtrivialis felső korlátot a közelítés $|hiba(\Delta x)| = |f(x_0 + \Delta x) - T_1(x_0 + \Delta x)|$ hibájára!

$$f(3) = \frac{1}{9} \quad f' = -2 \cdot x^{-3} \quad f'' = 6x^{-4}$$

$$f'(3) = -\frac{2}{27} \quad \frac{1}{(3+0.1)^2} \approx \frac{1}{3^2} - \frac{2}{27} \cdot 0.1$$

$$\max_{z \in [3, 3.1]} |6z^{-4}| = \frac{6}{3^4} = \frac{2}{27}$$

$$|hiba(0.1)| \leq \frac{1}{2} 0.1^2 \cdot \frac{2}{27}$$

2. (5+2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -4y_1 \\ 4y_1 - 3y_2 \end{pmatrix} = A \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} y_1(0) \\ y_2(0) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 5 \\ 3 \end{pmatrix}$$

Keresd meg A sajátértékeit és sajátvektorait!

$$A = \begin{pmatrix} -4 & 0 \\ 4 & -3 \end{pmatrix}$$

$$0 = \det(A - \lambda E) = \begin{vmatrix} -4 - \lambda & 0 \\ 4 & -3 - \lambda \end{vmatrix} = (-4 - \lambda)(-3 - \lambda) - 0 \cdot 4 \rightarrow \lambda_1 = -4 \\ \lambda_2 = -3$$

sajátvektor: $(A - \lambda E)\bar{v} = 0$

$$\lambda_1 = -4$$

$$\lambda_2 = -3$$

$$\begin{pmatrix} -4 - (-4) & 0 \\ 4 & -3 - (-4) \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} -4 - (-3) & 0 \\ 4 & -3 - (-3) \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 4 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \rightarrow y = -4x$$

$$\begin{pmatrix} -1 & 0 \\ 4 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \rightarrow x = 0$$

$$\bar{v}_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ -4 \end{pmatrix}$$

$$\bar{v}_2 = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Ird fel a DE általános megoldását!

$$\bar{y}_{\text{ált}} = c_1 e^{-4t} \begin{pmatrix} 1 \\ -4 \end{pmatrix} + c_2 e^{-3t} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Számold ki a DE partikularis megoldását!

$$\bar{y}(0) = c_1 e^{-4 \cdot 0} \begin{pmatrix} 1 \\ -4 \end{pmatrix} + c_2 e^{-3 \cdot 0} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

$$= \begin{pmatrix} c_1 \\ -4c_1 + c_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 5 \\ 3 \end{pmatrix}$$

$$\rightarrow c_1 = 5, \quad c_2 = 23$$

$$\bar{y} = 5 \cdot e^{-4t} \begin{pmatrix} 1 \\ -4 \end{pmatrix} + 23 \cdot e^{-3t} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

2b. (2 + (1 + 2) + 5 pont)

a) $x_0 = 7, x_{n+1} = \phi(x_n) = 3x_n + 7$. Mennyi x_n ?

$$\text{fix pont: } x_f = 3x_f + 7 \longrightarrow x_f = -\frac{7}{2}$$

$$x_n = 3^n \cdot \left(7 - \left(-\frac{7}{2}\right) \right) + \left(-\frac{7}{2}\right)$$

b) Írd fel a következő Lagrange függvényekhez tartozó Euler-Lagrange egyenlet(ek)et!

$$L = y^2(y')^2 - y^4, \quad M = (y_1')^2 + (y_2')^2 + y_1 y_2.$$

$$L: \frac{d}{dx} (y^2 \cdot 2y') - (2y y'^2 - 4y^3) = 0$$

$$M: \frac{d}{dx} (2y_1' + 0 + y_2) - (0 + 0 + 0) = 0 = 2y_1'' + y_2' = 0$$

$$\frac{d}{dx} (0 + 2y_2' + 0) - (0 + 0 + y_1') = 0 = 2y_2'' - y_1' = 0$$

c) Legyen adott az $S[u] = \int_0^1 (y'(x))^2 + (1-x)y(x) dx$ funkcionál a $[0, 1]$ -en értelmezett és a végpontokban eltuno függvények H teren. Legyen V a $[0, 1]$ -en értelmezett, a végpontokban eltuno és a $[0, 1/4]$, $[1/4, 3/4]$, $[3/4, 1]$ intervallumokon affin folytonos függvények tere. Legyen ϕ_1 és ϕ_2 ennek e ternek egy bazisa, ahol $\phi_1(1/4) = \phi_2(3/4) = 1$ és $\phi_2(1/4) = \phi_1(3/4) = 0$. Legyen $u_h = c_1\phi_1 + c_2\phi_2$. Számítsd ki az $S[u_h] = s(c_1, c_2)$ kétváltozós függvenyt! (Az $(1-x)y(x)$ -os tag kiszámítására az integrálban használj valamilyen közelítő módszert és add is meg a módszer nevet!)

$$S[u_h] \approx$$

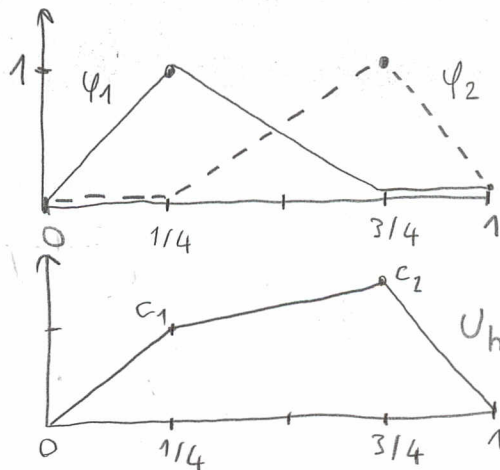
$$\Delta x = \frac{3}{4} - \frac{1}{4}$$

$$\approx \left((4c_1)^2 \cdot \frac{1}{4} + (2(c_2 - c_1))^2 \cdot \frac{1}{2} + (-4c_2)^2 \cdot \frac{1}{4} \right)$$

$$+ \left(\frac{1}{2} \left((1-0) \cdot 0 + \left(1 - \frac{1}{4}\right) \cdot c_1 \right) \cdot \frac{1}{4} + \right.$$

$$\left. + \frac{1}{2} \left(\left(1 - \frac{1}{4}\right) \cdot c_1 + \left(1 - \frac{3}{4}\right) c_2 \right) \cdot \frac{1}{2} + \right.$$

$$\left. + \frac{1}{2} \left(\left(1 - \frac{3}{4}\right) \cdot c_2 + (1-1) \cdot 0 \right) \cdot \frac{1}{4} \right)$$

$$u_h': 4c_1, 2(c_2 - c_1), -4c_2$$

3a. (1+1+1+2 pont)

$$y' = y^4 - 16.$$

Keress meg a DE fixpontjait!

$$\frac{d(y^4 - 16)}{dy} = 4y^3$$

$$y^4 - 16 = 0 \rightarrow y_1 = -2, y_2 = 2$$

Ird fel a fixpontok koruli linearizalt kozelito DE-t!

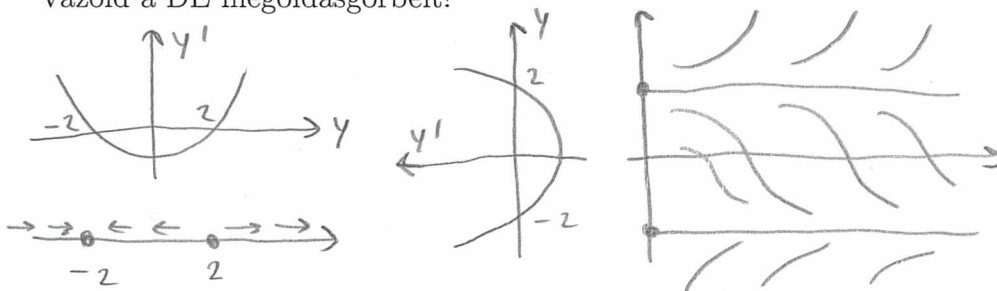
$$\Delta y = y - (-2), \frac{d}{dx} \Delta y = 4 \cdot (-2)^3 \cdot \Delta y \mid \Delta y = y - 2, \frac{d}{dx} \Delta y = 4 \cdot 2^3 \cdot \Delta y = 32 \Delta y$$

Ha $y(0) = 0$, mennyi

$$\lim_{x \rightarrow \infty} y(x) = -2$$

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} y(x) = 2$$

Vazold a DE megoldasgorbeit!

3b. (2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} (y_2^2 + 8)(y_1 - 3) \\ (y_2^2 - 1)y_1 \end{pmatrix}$$

Keress meg a DE fixpontjat!

$$\begin{cases} (y_2^2 + 8)(y_1 - 3) = 0 \\ (y_2^2 - 1)y_1 = 0 \end{cases} \quad \begin{matrix} y_1 = 3 \\ y_2 = \pm 1 \end{matrix}$$

$$P_1 = \begin{pmatrix} 3 \\ -1 \end{pmatrix}, P_2 = \begin{pmatrix} 3 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Ird fel a fixpont koruli linearizalt kozelito DE-t!

$$\text{Jac} = \begin{pmatrix} \frac{\partial}{\partial y_1} [(y_2^2 + 8)(y_1 - 3)] & \frac{\partial}{\partial y_2} [(y_2^2 + 8)(y_1 - 3)] \\ \frac{\partial}{\partial y_1} [(y_2^2 - 1)y_1] & \frac{\partial}{\partial y_2} [(y_2^2 - 1)y_1] \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_2^2 + 8 & 2y_2(y_1 - 3) \\ y_2^2 - 1 & 2y_2 y_1 \end{pmatrix}$$

$$\text{Jac}(P_1) = \begin{pmatrix} 9 & 0 \\ 0 & -6 \end{pmatrix}$$

$$\text{Jac}(P_2) = \begin{pmatrix} 9 & 0 \\ 0 & 6 \end{pmatrix}$$

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 3 \\ -1 \end{pmatrix} = \frac{d}{dx} \overline{\Delta y} = \begin{pmatrix} 9 & 0 \\ 0 & -6 \end{pmatrix} \overline{\Delta y} \quad \text{közelítő lin. DE.}$$

$$\frac{d}{dx} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} 3 \\ 1 \end{pmatrix} = \frac{d}{dx} \overline{\Delta y} = \begin{pmatrix} 9 & 0 \\ 0 & 6 \end{pmatrix} \overline{\Delta y}$$